

Sabri Arpaç

✉ sabriarpacymm@gmail.com 🐦 <https://twitter.com/sabriarpac>

23 Nisan 2019

Divan-î Hümayun'dan TBMM'ye

Bugün **23 Nisan, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin** açılışının 99 ncü yıl dönümü. Gelecek yıl 100 ncü yılına gireceğiz.

“**Egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğunu**” kabul denen kısa adı TBMM'dir. Kurtuluş Savaşını yöneten **Meclistir**.

Kurulduğu Ankara'ya düşman orduları yaklaştığı halde çalışmasına ara vermeyen, içinde kimi zaman düşmanları da bulunan Meclis'tir. Gerici, bağnaz, ipi yabancıların elinde olan FETO bombalarına direnen Meclistir.

99 yıl sonra “**Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi**” ile yetkileri kısıtlansa da; parmak hesabı ile bir “**onama**” Meclisi haline getirilmek istense de; kurumsal olarak tarihin akışı gereği Türkiye'yi daha ileriye taşıyacak misyonunu sürdürecektir.

Bu meclis, gücünü, felsefesini ve dinamizmini Tanzimat Fermanı'nından, 1 ve 2 **Meşrutiyet**'ten, **Mustafa Kemal**'in Samsun'a çıkışından, **Erzurum ve Sivas Kongre**'lerinden yani **Kuva-i Milliye**'den meşruiyetini almaktadır.

Şimdi, TBMM'ni daha iyi anlayabilmek için **Osmanlı**'dan başlayarak Türkiye'nin kısa bir yönetim panoramasını çıkaralım.

DİVAN-İ HÜMAYUN

Osmanlı merkez teşkilatının en önemli organı **Divan-î Hümayun**'dur. **Padişah Orhan Gazi döneminde** kurulmuştur. **Divan'da** Ülke sorunlarını görüşülür. Ama karar verme yetkisi Padişah'a aittir.

Divan, Padişah'a karar vermesi için danışmanlık (**istişar**) görev yapmaktadır. **Osmanlı**'da parlamento yoktur. Divan hem meclis hem de bugün ki **Bakanlar Kurulu**'na benzeyebilir. Divan aynı zamanda önemli davaları da görüşerek Padişah'ın onayına sunduğu için hem İdari, hem de adli ve aynı zamanda danışmanlık görevi bulunmaktadır.

DİVAN-İ HÜMAYUN ÜYELERİ

Padişah Divan'ın başkanı ve karar vericisidir. Fatih Sultan Mehmet devrine kadar Divan'ın başkanı bizzat padişah iken Fatih divan üyelerinin görüşlerini daha rahat söyleyebilmesi için divan başkanlığını Sadrazama (Başbakana) bırakmıştır.

Ama Kendisi perde arkasında (**pes-i perde**) görüşmeleri izlemeyi elden bırakmamıştır. Sadrazam Padişah'ın yardımcısı ve mutlak vekilidir. Padişah'ın mührünü taşır. Vezirler yani Bakanlar Devlet yönetiminde Sadrazam'a yardımcı olurlar.

Kazasker, Askeri sınıfa ait şer'i ve örfi davalara bakar. Anadolu ve Rumeli kazaskeri olmak üzere sayıları ikidir. **Kadı ve müderrislerin (Profesör)**atama ve görevden alma işlerine bakarlardı.

Defterdar, Devletin her türlü mali işlerinden sorumluydu. Bütçeyi hazırlayıp padişaha sunardı. Anadolu ve Rumeli defterdarları vardı.

Nişancı, Padişahın yazmış olduğu ferman ve beratlarla tuğrasını basar, fethedilen arazileri yazar, gelirlerine göre ayırır ve dağıtımını yapardı. Reisülküttap (Tapu, kadastro işleri), Nişancıya bağlı olarak çalışırdı. Nişancıların dışişleri görevleri de vardı.

Kaptan-ı Derya ve Şeyhülislam (Müftü), Divanın daimî üyesi değildi. Görüşleri alınmak üzere divan toplantılarına katılırlardı. **Şeyhülislam**Divanda alınan kararların İslam dinine uygun olup olmadığına dair fetva verirdi. Rumeli ve Anadolu Beylerbeyleri de gerektiğinde Divan'a davet edilirdi.

TANZİMAT'TAN CUMHURİYETE ...

Divan Teşkilatını II. Mahmut kaldırdı. Yerine Avrupa-i tarz Nazırlıklar yani Bakanlıklar kuruldu. **Divan-ı Hümayun** yerine de **Babıali** kuruldu. Sadrazamlık makamı yerini **Başvekil'e (Başbakan)** bıraktı. Tanzimat Döneminde; Şura-yı Devlet (Danıştay), Divan-ı Âhkâmı Adliye (Yargıtay) ve Divan-i Alî Muhasebe (Sayıştay) gibi meclisler kuruldu.

1920 MECLİS HÜKÜMETİ SİSTEMİ

Meclis Hükümet Sistemi Mustafa Kemal ve arkadaşları tarafından 1921 Teşkilat-ı EsasiyeAnayasa'sına göre, uygulanan sistemdir. 23 Nisan 1920'de TBMM açıldığında seçilen ilk meclis başkanı Mustafa Kemal, aynı zamanda hükümetin de Başkanı yani Başbakanı'dır. Meclis Bakanlarını tek tek seçerek çalışmaya başladı.

29 Ekim 1923 tarihinde Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'na (Anayasa) "Türkiye Devleti'nin yönetim biçimi Cumhuriyet'tir."maddesi eklendi. Böylece Mutlakıyetten Cumhuriyet Rejimine geçildi.

Cumhuriyet yönetimi ile yürütme gücünün başına Cumhurbaşkanı, Hükümeti de Cumhurbaşkanı'nın atadığı Başvekil (Başbakan) kurmaya başladı. "Parlamentar Sistem" fiilen yürürlüğe girdi. Sistem zamanla "çok partili demokratik sisteme" geçildi.

Bu yönetim sistemi "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi" ile son bulacak ortadan kaldırılmak istenmektedir ama Türkiye'nin demokratik geleneğinin buna izin vermeyeceğine yürekten inananlardanız. Bekleyip göreceğiz.

1876 yılından beri eksiklikleri ile aksaklıkları ile uygulanan "**Demokratik Parlamenter Sistem**" 2017 yılında Anayasa da yapılan değişiklikle "**Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi**" getirildi. 24 Haziran 2018 seçimleri ile de fiilen yürürlüğe girdi.

"Dengesi ve denetimi olmayan, ne başkanlığa, ne de yarı başkanlığa benzemeyen; sistem dışı '**tek adam düzeni**' yürürlükte ama **ilk seçimde bile uygulanamayacağı ortaya çıktı.**

İttifaklar zorunlu hale geldi. Beş benzemezlerin birlikteliği sonucu yapılan seçimler sancılı bir şekilde devam etmektedir.

Haydi hayırlısı...